

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Propositio I. An clausula salva semper in omnibus Sedis Apostolicæ
Autoritate, quæ legitur in fine Præfationis Sess. VII. de Reform. & clausula,
salva semper Sedis Apostolicæ Autoritas sit, & esse ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

omissum quidquam, ejus sapientiâ suppleretur; quod quidem & ita fecisse Concilii Turonensis Tertii Patres, ex ipsius sine haud dubie colligitur.

Notandum est præterea, id quod Concilium adjicit, ad insinuandam Regi moderationem quacum Statuta Episcopalia immutare debeat. *Neque enim dum offerimus, ignoramus, quantum Ecclesie Ministris tribuas, quam Religiosus sis in tractandis Ecclesie Decretis, quam diligenter in mentem tuam introspicias, & perconteris te ipsum; antequam de Ministrorum Dei Statutis aliquid existimes immutandum.*

Redeamus ad promulgationem Tridentini à Synodo Turonensi exoptatam, perinde atque à pluribus præcedentibus laudatis. De eo fit etiam sermo in Instrumento convocationis, his verbis. *Opportune admodum Tridentina Synodus prævio Spiritus Sancti instinctu, & ductu, laescenti propemodum Ecclesiastica Disciplina occurrerat, manumque porrexerat auxiliarem, si Sacrosanctis illius Decretis, hanc retineri & fulciri, ut spes erat, licuisset. Quandoquidem verò nunc is est rerum Gallicanarum status, ut cæteris de causis nobis incognitis hoc tam præstandi Concilii remedio, nos liberè perfrui nondum permittat &c.*

CAPUT XIX.

CONCILIUM AQUENSE 1585.

Juxta exemplum Concilii supra laudatum Synodus Aquensis testata est, se exoptare, ut Tridentinum in Regno promulgatum fuisset, atque unanimi voto statuit, Regi supplicatum iri, ut hanc publicationem permitteret &c.

Illud imprimis ab hac Synodo unanimi consensu decretum fuit, ut à Christianissimo Rege nostro humillimis precibus eslagitaremus, ut, pro sua singulari pietate, Tridentinum Concilium, quo labenti Reipublica Christiana accuratissime subvenitur, promulgari juberet; interim verò dum hujusmodi promulgationem speramus & expectamus, de Fratrum nostrorum Coepiscoporum consensu, eorumque, qui huic Synodo interfuerunt consilio; tum quod Episcopi ipsi in sua quisque Diœcesi pro sua conscientia exoneratione, omnia, quoad ejus fieri potest, ad ipsius Concilii Decretorum præscriptum dirigant, & moderentur, tum hæc quæ sequuntur, pro temporum necessitate & nostra Provincia statu . . . statuere duximus.

Verba hæc partim ex Synodis Rhotomagensi & Rhemensi sumpta sunt; ut facile patebit ei, cui illas conferre vacabit. Quod Aquensi peculiare est, incipit ab his verbis. *Tum quod Episcopi &c.* Circa quem locum notandum est, quod ibi dicitur, nempe Episcoporum conscientiam astringi, ut Diœceses suas regant juxta Decreta Tridentini, restringendum esse ad Decreta, quæ Rex observari sinxit, qualia præsumebantur esse ea, quarum Executionem Synodi præceperat, Rege nullatenus intercedente, & ea, quæ Constitutio Blesensis adoptarat.

CAPUT XX.

Cur Concilia RHEMENSE an. 1564. BURGIGALENSIA 1583 & 1624. TOLONANUM 1590. & NARBONENSE 1609. nihil dicant de solemnibus publicationibus Tridentini in Gallia Universa?

Cum non habeamus Instrumentum convocationis neque Instrumentum publicationis, neque omnia Statuta Synodi Rhemensis an. 1564. liquidò affirmare non possumus, hanc Synodum fluivisse circa publicationem Tridentini, quia illius mentio forsitán facta est in Actis, quæ intercederunt.

Quoad reliquas, credibile est, eorum silentium provenire, vel ex eo, quod ratæ sint, inutiliter eam

Tom. I.

postulatum iri; quia nulla erat ejus impetranda spes: vel ex eo, quod existimaverunt conversis per Constitutionem Blesensem an. 1579. & Edictum Melodunense 1580. in Leges Regias; præcipuis Tridentini Decretis, illam publicationem omitti posse, maxime, cum Rex sineret Episcopos procurare in suis Diœcesibus Executionem aliorum Decretorum Regulis Regni non repugnantium.

SECTIO II.

PROPOSITIONES QUINQUE

Discutienda circa Criminationes contra Concilium Tridentinum factas.

PROPOSITIO I.

An Clausulâ, *salva semper in omnibus Sedis Apostolica auctoritate*, quæ legitur in fine Præfationis. *SESS. VII. de Reform. & Clausulâ, salva semper Sedis Apostolicæ auctoritas sit, & esse intelligatur*; quæ legitur *Cap. 21. SESS. XXI. de Reform.* Concilium omnia Decreta sua circa Disciplinam mero Pontificis arbitrio submitteret & dimiserit.

Varium genus est personarum, quæ contendunt, Concilium his Clausulis universa Decreta sua circa Disciplinam, arbitrio mero Pontificis subjecisse, ita, ut hic adjicere, diminuire, immutare quidvis pro lubitu possit, atque in omnibus agere, tanquam illa Decreta non existerent. Eæ omnes innituntur sensui apparenti verborum, quæ Pontificiam auctoritatem super illa Decreta extollere videntur; sed, quamvis illarum communis sit sermo, earum tamen momenta valde discrepant. Aliæ sic loquuntur, ut criminentur, & elevent Tridentinum; quales sunt Hæretici, qui præfatis Clausulis utuntur in memorato sensu, ut probent Concilium nihil fecisse, nisi quod Pontifici placeret: undè concludunt, illius Decreta non habere aliam auctoritatem, quam Pontificis, à quo profecta sunt.

Inter cæteros, qui Clausulis eundem sensum tribuunt, alii ad assentationem loquuntur, alii ob quæstum, plurimi ex utraque causâ, quos inter forsitan reponendi sunt Officiales Romanæ Curie, qui spes eò majores concipiunt, quo magis auctoritatem Domini sui extollunt; eorum præterea Officium honorabilius evadit: ii verò, qui ad gratiarum distributionem propositi sunt, vel ad earum expeditiones, indè occasionem amplificandæ potestatis suæ arripiunt. Alii denique in hanc interpretationem labuntur, ob desiderium Dispensationum; quarum indigent, vel indigere possunt, sive pro seipsis, sive pro aliis personis sibi caris.

Magni igitur interest hanc Clausulam exponere, quod pluribus modis fieri potest, 1. Cum eo conferendo alia Decreta Concilii. 2. Per verba Clausulæ. 3. Per circumstantias celebrationis, aut durationis Concilii. 4. Per Textus Juris, quod antea obrinebat, atque observabatur.

Duo sunt in Concilio Decreta, quæ maximè idonea videntur ad exponendam Clausulam. Primum est in *SESS. VII. de Reform. Cap. 6.* Concilium decernit, ut deinceps nullæ uniones fiant, nisi ex legitimis aut rationabilibus causis, coram loci Ordinario, vocatis, quorum interest, verificandis, nisi verò sic factum fuisse constiterit, ut uniones per subreptionem obtentæ præsumantur; ac præterea viribus omnino careant: adjicit tamen, *nisi aliter à Sede Apostolica declaratum fuerit.* Porro, Clausula hæc multum accedit ad propositam, nec ab eâ nisi verbis discrepat. Verus itaque sensus Clausulæ, *salva sit Sedis Apostolicæ auctoritas,*

toritas, alius non videtur, quam si Pontifex validis ex rationibus expedire ducat, ut ab observatione Decretorum Concilii cesset in quibusdam circumstantiis, Concilium tunc libenter consentire, ut Pontifex illa non observet, in iis circumstantiis, quia Pontifex magis quam alius Episcopus habet jus dispensandi à Decretis Conciliorum Generalium, cum sit Caput Universalis Ecclesiae, quam illa representant.

Aliud Decretum Tridentini, cuius ope Clausula illustrari potest, est in Sess. XXV. de Reform. sicut illa ipsa Clausula, respicitque observationem Canonum, & modum ab iis dispensandi. Primò dicitur existere Casus legitimæ dispensationis, quorum unus est utilitatis communis circumstantia, sed magnopere cavendum esse, ne frequentiores sint dispensationes, neve potius ad exemplum quam electione fiant: quia sic introducitur contemptus Legum: tùm adjicitur, *sciant universi sacratissimos Canones ab omnibus exactè, & quoad fieri potest, indistinctè observandos. Quod si urgens, iustaque ratio, & major quandoque utilitas postularent, cum aliquibus dispensandum esse, id causâ cognitâ, ac summâ maturitate, idque gratis à quibuscumque ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum, aliterque facta dispensatio subreptitia censeatur.* Verba hæc, ab omnibus indistinctè, à quibuscumque, singularem attentionem requirunt; nam hæc locutiones generales junctæ rationibus è Jure Naturali petitis & relatis in Præfatione Decreti, respiciunt Pontificem, perinde atque alios Episcopos, ostenduntque, Concilium non potuisse velle subjicere Decreta sua mero Pontificis arbitrio; sed voluisse tantum declarare, quòd Pontificis potius quam alterius cujusvis munus esset, interpretari & dispensare Decreta ab ipso condita, quia hic primum gradum obtinet in Ecclesia Universalì, quam Concilium Decretorum Auctor representat.

Ergò, si de Clausulâ judicium feratur ex laudatis Decretis, valdè credibile est, eam nihil aliud esse quam testimonium reverentiæ Sedis Apostolicæ debite, quæ Sedes cum sit omnium prima, æquum est, ut majorem præ cæteris potestatem habeat in Leges Ecclesiæ Universalis.

Nec dispar erit judicium, si attendamus ad verba Clausulæ; neque enim dicitur, *salva sit Sedis Apostolicæ voluntas, sed salva sit Sedis Apostolicæ auctoritas.* Enimverò Concilium Generale, cui aderat Spiritus Sanctus non minùs iustitiæ, quam veritatis Spiritus & Regula, tam immodicè assentari Pontifici non poterat; quippe sic illi tribueretur dominatio Principum Gentium, quam Christus Ministris suis expressè interdixit, quæque in eo sita est quòd juxta merum arbitrium suum regant, jubendo, non quòd æquum est, sed quòd sibi placet. *Quod libet, licet*, aiebat unus ex illis amplioribus Principibus: eo pacto Pontifex in Deum muratus esset; soli enim Deo competit, ut omnia juxta voluntatem suam ordinare possit, qui nihil velle potest nisi quòd iustum est, nec recedere potest à Lege æternâ, primâ omnis iustitiæ Regulâ.

Quoad circumstantias celebrationis Concilii, è quibus inferri potest quòd sua Decreta mero Pontificis arbitrio subjicere non intenderit, plures sunt, quæ mereantur, ut paululùm consistamus. 1. Est, quòd partim convocatum fuerit ad reducendos Hæreticos, & in gremium Ecclesiæ revocandos, idcirco multoties invitati fuere ad conveniendum, imò enixè rogati; quòd, ut illis suaderetur, polliciti sunt iis Patres fore, ut benignè audirentur, iisque omnem securitatem obtulerunt. Porro, Concilium ignorare non poterat, quòd attribuendo Pontifici imperium absolutum, ejusque mero arbitrio temperatum, removerentur Hæretici à reditu ad Ecclesiam, quia questi erant, quòd Pontifices Ecclesiam regerent despoticè, & declaraverant hoc unam esse è separationis suæ causis. Proindè, vel Concilium non egisset consequenter ad propositum suum, vel nulla est probabilitas, quòd mero Pontificis arbitrio Decreta sua

subjicere voluerit. Eandem ob causam dici nequit, Concilium locutum fuisse tamquam id ipsa id voluisset; nam quoad hoc, agere & loqui non multum discrepant. Sanè, longum est discrimen inter exceptionem auctoritatis Pontificiæ, quam fecit Concilium, & exceptionem voluntatis, quam Concilium non fecit; quia nedùm voluntas sit regula auctoritatis, voluntas juxta auctoritatem ordinare debet, hæc autem secundùm Canonum rationem temperanda est, cum nihil Pontifici liceat, nisi quòd rationabile est. Aliæ circumstantiæ, è quibus inferri potest Concilium Decreta sua mero Pontificis arbitrio dimittere noluisse, sunt, quòd multos labores magno personarum numero importaverit, in itineribus, sive ad Tridentum, sive ad Bononiam, sumptusque immensos, tam in itinere, quam in mansionibus: quòd plurima opera adhibita fuerit ad discutiendos abusus, qui reformandi erant, majorque ad inveniendâ remedia congrua: quòd multæ magnæque difficultates superandæ fuerint, sive quoad convocationem, sive quoad translationem, vel continuationem, sive circâ conclusionem, ita, ut octodecim anni in his gerendis insumpti fuerint. Porro, quænam veri species esse potest, quòd Concilium uno momento tot annorum opus destruire voluerit, profusè inutiles reddere tot labores, sumptus, operasque; hoc tamen verum esset, si de subjiciendis arbitrio Pontificio Decretis suis cogitasset.

Nam, si, post hæc Decreta, Pontifex agere possit quasi facta non forent, quis esset fructus tantarum operarum, atque impensarum ad ea conficienda adhibitarum; jamverò præ hæc interpretationi non solum resistunt alia Concilii Decreta, adversaturque vis ipsa verborum, non solum excluditur per circumstantias celebrationis & durationis ejus, & quia irritam evaderet Concilium, sed etiam destruitur per Juris antea vigentis Textus.

Constat, quòd Concilium Tridentinum hæc Clausulâ noluerit augere Pontificiam auctoritatem; nam Sedis Apostolicæ auctoritatem excipit tantum; &, præterea, ex compluribus ejus Decretis apparet, quòd illam notabiliter diminuat; qualia sunt omnia, in quibus derogat Exemptionibus, & Privilegiis, quæ Clericos aut Regulares ab Episcopali Jurisdictione substractos, immediatè subjecerat Pontifici, talia sunt omnia, quæ partim abrogant Reservationes Casuum Absolutionis aut Dispensationis ad Pontificem & Reservationes Beneficiorum ad eundem.

Ex hoc Principio sequitur, Concilium Decreta sua mero Pontificis arbitrio submittere noluisse; hoc enim fieri non poterat, nisi tribuendo illi novam potestatem omnes ejus prætentiones excedentem. Quòd facillè probatur per varios Canones Corpori Juris insertos.

Priores sunt ii, qui docent, Canones debere confici ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ, & consequenter debere conservari & observari, quamdiù alterutra requirit; hinc enim sequitur, Concilium Tridentinum, quòd Decreta sua ob Ecclesiæ necessitatem utilitatemque condidit, velle non potuisse illa mero Pontificis arbitrio submittere, sed solum consentire, ut illa commutaret, vel ab iis dispensaret, cum utilitas, vel necessitas id postulerent. *Can. 2. Dist. IV. Cap. 1. Sess. XXIV. de Matrim.*

Idem dicitur ex Canonibus, qui dispensare prohibent extrâ Casum urgentis necessitatis, aut evidentis utilitatis Ecclesiæ, circa Leges, quæ ad ejus regimen spectant, & bonum commune. Hoc autem notabile est in his Canonibus, quòd plerique excerpti sint ex Epistolis Pontificum, qui ex animo suo loquentes, dicunt, se dispensare non posse extrâ illos casus *Cap. 20. 23. de Elect.* Ipsi ergo agnoverunt, Canones arbitrio suo mero non subjacere. Quis autem post Confessionem publicam ad eò expressam, suspicetur, Concilium voluisse mero illorum arbitrio Decreta sua committere.

Quando Concilia quosdam Canones præcedentes abro-

abrogaverunt, declaraverunt, id se facere, quia perniciosi illi evaserant, atque ita significaverunt, futurum fuisse, ut illos conservassent; posito quod necessitas vel utilitas duravisset. Ex eorum numero est Tridentinum Sess. XXIV. Cap. 2. de Matrim. ubi quosdam gradus spiritualis Cognationis, Honestatis publicæ, & Affinitatis, per viam illicitam abrogat, & declarat, eos subsistere diutius non potuisse, quia salus animarum periclitaretur. Concilium Lateranense similiter locutum est, reducendo ad Quartum Gradum impedimenta Consanguinitatis & Affinitatis; quæ antea ad Septimum porrigebantur. Cap. 8. non debet de Consanguin. Valde igitur abfuit, ut Concilia hæc arbitrarentur, Canones subijci debere mero cuiuscumque hominis arbitrio. GRATIANUS Cap. 25. Quæst. 1. agendo de potestate concedendi Privilegia contra Jus Commune, multa refert testimonia Pontificum declarantium, se teneri ad observandas Leges, à suis Prædecessoribus factas, sibi que non licere eis derogare: illa autem multipliciter exponens, affert. 1. Interpretationem docentium, Pontificem Dominum esse Canonum, sicut Christus fuit Dominus Legis Mosaicæ: & cum illis dicit, Pontificem non magis subiacere Canonibus, quam Christus Legi Mosaicæ obnoxius erat; Cùm tamen Christus illi Legi paruerit ad præbendum Exemplum, similiter Pontifices Canonibus obtemperare eodem animo.

2. Ad eorum Officium pertinere, ut illos interpretentur, quemadmodum pertinet, ut eos conficiant. Proindeque in omnibus Canonibus unam horumce trium Clausulam subintelligi. 1. Nisi contrarium præcipiat aut permittat Ecclesia Romana. 2. Salvo tamen in omnibus Ecclesiæ Romanæ jure. 3. Salvâ tamen in omnibus autoritate Sedis Apostolicæ: Hanc interpretationem sequens concludit, Ecclesiam Romanam posse Privilegia contra Canonum tenorem concedere, ita tamen, ut æquitati semper consulat. Valet ergo, ut ex præmissis colligitur, Ecclesia Romana suis Privilegiis quoslibet munire, & contra Generalia Decreta, quodam speciali beneficio indulgere: considerata tamen æquitatis ratione, ut, quæ Mater est justitiæ, in nullo ab ea dissentire videatur. Itaque, quamvis ergâ Sedem Romanam nimium studiosus longè abfuit, ut putaret; Canones mero Pontificis arbitrio subijci, sed è contra Pontificem ipsum illorum Canonum rationi obnoxium esse existimavit.

Cùm igitur De veti, Decretaliumque Doctrina sit, Pontificem non esse Dominum Canonum, quibus pro arbitrio abutatur, nulla est veri species, quòd Synodus Tridentina eorum Librorum tam perita, Decreta sua mero Pontificis arbitrio submittere voluerit. Itaque, firmum ac certum stat multum abesse, ut Tridentinum Decreta sua Pontificis voluntati committere intenderit per Clausulam, Salvâ autoritate Sedis Apostolicæ. Hanc illi mentem tribuendo, accusaretur illud. 1. Sibi contradicere. 2. Clausulæ verba malè intellexisse. 3. Contra finem præcipuum convocationis suæ egisse. 4. Octodecim annorum laborem pessumdare. 5. Evertere jus antiquum quod restaurare studebat. Undè sequitur, impossibile fuisse, ut talem voluntatem habuerit, quia conciliari nequit cum speciali Spiritus Sancti auxilio Concilii Generalibus promisso, quod ab his omnem erroris labem nec non injustitiam ab errore provenientem avertit. Immo videtur, quod hac Clausula, Salvâ sit & esse intelligatur Sedis Apostolicæ autoritas. Concilium declaravit solum potestatem Pontificis ergâ Concilia Generalia: scilicet eum, qui his Conventibus præest, maximam habere potestatem debere in Executione Decretorum ipsorum; idèque horum esse primum interpretem, primum dispensatorem & primum Judicem disceptationum, quæ eorum occasione nascuntur.

Obiter quæri posset, quanam sit origo Clausulæ prædictæ; anque illa subintelligi debeat in Canonibus

Tom. I.

Conciliorum vetustiorum? Quoad priorem quæstionis partem, dicimus, Pontifices hujus Clausulæ Autores esse; nam monumentum vetustius, in quo reperitur, saltem verbis æquipollentibus, est Epistola Innocentii I. ad Vitervium Archiep. Rothomag. Cap. 10. Decret. ejus. 2. Codice Dionysii Exigui. Si quæ autem cause vel contentiones inter Clericos tam Superioris Ordinis, quam inferioris fuerint exorta, ut secundum Nicenam Synodum congregatis ejusdem Provinciæ Episcopis, negotium terminetur, nec alicui liceat sine præjudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, relictis his Sacerdotibus, qui in eadem Provincia Dei Ecclesiam nutu divino gubernant ad alias convolare Provincias. Hæc Clausula, sine præjudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, idem profusus sapit quod hæc, Salvâ Sedis Apostolicæ autoritate; nam, in re, de quâ agitur, præjudicium Ecclesiæ Romanæ inferre, & Sedis Apostolicæ autoritatem lædere, unum atque idem est.

Cùm unusquisque in sua causa suspectus sit, quia nullus amore sui ipsius caret, hujus origo Clausulæ minimè ipsi favorabilis est, quia metuumdum est, ne Pontifex autoritatis suæ nimis studiosus sibi jus ad se non pertinens attribuerit.

Quoad alteram Quæstionis partem, ea definita videtur per Epistolam Concilii Carthaginensis ad Cælestinum Pontificem circa an. 423. ibi enim Nicæni Concilii Canone ab Innocentio commemorato utitur, ut probet, non licere Episcopis à Judicio Episcoporum Africa provocare ad Pontificem, & sic significat, se putavisse Clausulam, Salvâ Sedis Apostolicæ autoritate, non subintelligi in Canonibus Concilii Nicæni, qui jubent, ut negotia in Provinciis conficiantur. Idem colligitur ex Can. 28. & 125. Ecclesiæ Africanæ, quorum ultimus è Concilio Carthag. ann. 419. sumptus est. Uterque appellationes transmarinas prohibet, quo nomine intelligit eas, quæ ab Africa Romam deferbantur, constat enim à Conciliis Africæ nusquam aliò fuisse provocatum, quam Romam, & credibile est, hos Canones factos fuisse ad abolendas appellationes, quæ extra Africam deferri cæperant, quoniam Leges, ut plurimum, fiunt, ut malis præsentibus medeatur.

PROPOSITIO II.

Circa Criminationes contra Concilium Tridentinum factas.

An Clausula, Proponentibus Legatis, diminuat autoritatem Decretorum Concilii Tridentini?

Atendum est ultrò, nonnihil invidiæ præ se fert Clausula hæc, quia ostendit, Legatos reservavisse sibi jus proponendi argumenta, quæ in Synodo discutienda erant; hæc autem reservatio pluribus nominibus odiosa est. Ea enim auferebat Episcopis jus, quo in Conciliis præcedentibus frui erant, ut agnoscit Concilium Sess. XXIV. de Reform. Cap. 21. declarando, mentis suæ non fuisse, ut ex prædictis verbis solita ratio tractandi negotia in Generalibus Conciliis ullâ ex parte immutaretur; ne cuiusvis juri in posterum detraderetur.

Præterea, Clausula hæc pessimos habere effectus poterat, quia Episcopis eripiebat libertatem conficiendi Definitiones, seu Decreta, quæ utilia, vel etiam necessaria duxissent.

Verùm, licet Clausula hæc & reservatio magis odiosa essent, nusquam tamen inde sequeretur, eas aliquid ab autoritate Decretorum Tridentini detractum ire.

Nam 1. Clausula hæc usurpata fuit solum Sessione XVII. quæ sub Pio IV. prima est. Itaque, Sessionum præcedentium Decretis, quæ majorem atque insigniorem Definitionum Tridentini partem continent,

O 2

nocere